

JAHON IQTISODIYOTIDAGI O‘ZGARISHLAR VA ULARNING O‘ZBEKISTON MINTAQALARI IJTIMOY-IQTISODIY BARQARORLIGIGA TA’SIRI

Ismoilov Samariddin Akbaraliyevich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

KJIXIM 3-kurs talabasi

ismoilovsamariddin@icloud.com.

+998991747720

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

ANNOTATSIYA

Jahon iqtisodiyotidagi zamonaviy o‘zgarishlar O‘zbekiston mintaqalari uchun murakkab va ko‘p qirrali ta’sir ko‘rsatmoqda. Xalqaro savdo oqimlari, energiya resurslari narxlaridagi tebranishlar, raqamli transformatsiya jarayonlari, mehnat migratsiyasi va global ekologik muammolar mintaqalarning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligiga bevosita ta’sir etmoqda. Ushbu maqolada mazkur omillarning o‘zaro bog‘liqligi, ularning hududiy rivojlanish jarayonlariga ijobiy va salbiy ta’sirlari hamda barqarorlikni ta’minlash strategiyalari tahlil qilingan.

АННОТАЦИЯ

Современные изменения в мировой экономике оказывают сложное и многогранное влияние на регионы Узбекистана. Международные торговые потоки, колебания цен на энергоресурсы, процессы цифровой трансформации, трудовая миграция и глобальные экологические проблемы напрямую отражаются на социально-экономической стабильности регионов. В статье проанализирована взаимосвязь данных факторов, их положительное и отрицательное воздействие на региональное развитие, а также стратегии обеспечения устойчивости.

ABSTRACT

The recent changes in the global economy have a complex and multifaceted impact on the regions of Uzbekistan. International trade flows, fluctuations in energy prices, digital transformation processes, labor migration, and global environmental challenges directly affect the socio-economic stability of the regions. This article analyzes the

interrelation of these factors, their positive and negative effects on regional development, and the strategies aimed at ensuring sustainability.

Kalit soʻzlar

Jahon iqtisodiyoti, Oʻzbekiston mintaqalari, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik, globalizatsiya, raqamli transformatsiya, migratsiya, ekologik muammolar, diversifikatsiya.

Ключевые слова

Мировая экономика, регионы Узбекистана, социально-экономическая стабильность, глобализация, цифровая трансформация, миграция, экологические проблемы, диверсификация.

Keywords

Global economy, regions of Uzbekistan, socio-economic stability, globalization, digital transformation, migration, environmental issues, diversification.

Jahon iqtisodiyotidagi oʻzgarishlar bugungi kunda barcha davlatlar uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda. Globalizatsiya jarayonlari, xalqaro savdo oqimlari, moliyaviy bozorlarning dinamikasi, xomashyo narxlaridagi tebranishlar va yangi texnologiyalarning jadal rivojlanishi mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga bevosita taʼsir koʻrsatmoqda. Oʻzbekiston ham mazkur jarayonlardan chetda qolmaydi. Mintaqaviy ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik, aholining farovonligi va hududiy rivojlanish imkoniyatlari global omillarga chambarchas bogʻliqdir.

Avvalo, jahon iqtisodiyotidagi asosiy trendlardan biri — raqamli transformatsiya va sunʼiy intellekt asosidagi iqtisodiy faoliyatning kengayishidir. Bu jarayon ishlab chiqarish, xizmat koʻrsatish va moliyaviy tizimlarni yangilab, samaradorlikni oshirmoqda. Shu bilan birga, raqamli tafovut ham kuchayib bormoqda. Oʻzbekiston mintaqalarida raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanishi ayrim hududlarda iqtisodiy faoliyatni jadallashtirsa, boshqa hududlarda ortda qolish xavfini yuzaga keltirmoqda. Masalan, Toshkent shahri va yirik sanoat markazlarida IT sektori tez rivojlanayotgan boʻlsa, chekka qishloqlarda bu imkoniyatlar hali toʻliq shakllanmagan.

Ikkinchi muhim jihat — energiya va xomashyo bozorlaridagi oʻzgarishlardir. Dunyo boʻyicha energiya resurslariga talab ortib, neft va gaz narxlarining tebranishi kuzatilmogʻda. Bu Oʻzbekiston uchun ikki tomonlama taʼsirga ega: bir tomondan, energiya

eksporti va ichki iste'molning diversifikatsiyasi talab etiladi; ikkinchi tomondan, narxlarning beqarorligi budjet daromadlariga va aholining xarid qobiliyatiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Mintaqalar kesimida Surxondaryo yoki Qashqadaryo kabi yoqilg'i resurslariga boy hududlar ko'proq foyda ko'rishi mumkin, biroq boshqa hududlarda iqtisodiy muvozanatni ta'minlash murakkablashadi.

Uchinchi omil — xalqaro savdo aloqalarining rivojlanishi va tashqi bozorlar bilan integratsiya jarayonidir. O'zbekistonning eksport-import hajmi, savdo sheriklari bilan aloqalari jahon iqtisodiy sikllariga bevosita bog'liq. Masalan, Xitoy, Rossiya va Turkiya bilan bo'lgan hamkorlikdagi o'zgarishlar mintaqaviy sanoat tarmoqlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Savdo oqimlari oshishi mintaqalarda yangi ish o'rinlari yaratadi, lekin tashqi bozorlar keskin qisqarganda ayrim hududlarda ishlab chiqarishning to'xtashi va ishsizlik xavfi yuzaga keladi.

To'rtinchi yo'nalish — migratsiya va mehnat bozori bilan bog'liq global o'zgarishlar. Jahon iqtisodiyotidagi beqarorlik, pandemiya va geosiyosiy vaziyat sababli xalqaro mehnat migratsiyasi yangi shakl kasb etmoqda. O'zbekistonning ko'plab mintaqalari, xususan, Andijon, Namangan va Farg'ona hududlari xorijiy mehnat migratsiyasi hisobiga valyuta tushumlarini ta'minlamoqda. Shu bois jahon mehnat bozoridagi o'zgarishlar bevosita ushbu mintaqalarning iqtisodiy barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Migrantlarning pul o'tkazmalari kamayishi ichki iste'mol va ijtimoiy hayot sifatiga salbiy ta'sir etishi mumkin.

Bundan tashqari, global iqlim o'zgarishlari ham jahon iqtisodiyotining muhim yo'nalishiga aylandi. Qurg'oqchilik, suv resurslari tanqisligi, ekologik muammolar O'zbekiston mintaqalari uchun dolzarbdir. Masalan, Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyati suv tanqisligidan eng ko'p zarar ko'rmoqda. Bu esa qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga, demak, oziq-ovqat xavfsizligiga ta'sir qiladi. Shu sababli global ekologik muammolarning iqtisodiy oqibatlari hududiy barqarorlikni bevosita belgilaydi.

Mintaqalarda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash uchun jahon iqtisodiyoti ta'sirini yumshatish strategiyalari ishlab chiqilmoqda. Ularga iqtisodiy diversifikatsiya, yangi investitsiya loyihalarini jalb etish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, eksport imkoniyatlarini kengaytirish kiradi. Hududiy iqtisodiy dasturlar va infratuzilma loyihalari orqali mintaqalarning global o'zgarishlarga chidamliligi oshirilmoqda. Masalan, qishloq xo'jaligida klaster tizimini rivojlantirish yoki turizm

infratuzilmasini kengaytirish jahon bozorlaridagi salbiy o'zgarishlarni qisman kompensatsiya qilishi mumkin.

Yakuniy natijada, jahon iqtisodiyotidagi o'zgarishlar O'zbekiston mintaqalari uchun imkoniyat ham, xavf ham tug'diradi. Innovatsion yondashuv, iqtisodiy diversifikatsiya, hududiy resurslardan samarali foydalanish va xalqaro integratsiyani chuqurlashtirish orqali ushbu ta'sirlarni ijobiy natijalarga yo'naltirish mumkin. Shu tariqa, mamlakatning barcha hududlarida ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholi farovonligini oshirish global iqtisodiy muhitda to'g'ri strategiyalarni tanlashga bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdurahmonov Q.X., Jo'rayev Q. **Jahon iqtisodiyoti asoslari.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
2. Karimov A. **O'zbekiston iqtisodiyotining globallashtirish sharoitida rivojlanishi.** – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
3. Ходиев Б.Ю., Мухамедиев А.Н. **Мировая экономика.** – Ташкент: Восток, 2019.
4. Гулямов С.С., Шарипов О.Ш. **Цифровая экономика и устойчивое развитие регионов.** – Ташкент: «IQTISOD-MOLIYA», 2021.
5. United Nations. **World Economic Situation and Prospects 2024.** – New York: United Nations, 2024.
6. World Bank. **Uzbekistan Country Economic Update.** – Washington D.C.: The World Bank Group, 2023.
7. International Monetary Fund (IMF). **Regional Economic Outlook: Middle East and Central Asia.** – Washington D.C.: IMF, 2023.
8. OECD. **Globalisation and Regional Development: Policy Challenges.** – Paris: OECD Publishing, 2022.
9. Xolboev N.R. **O'zbekiston mintaqalari iqtisodiyotida barqarorlikni ta'minlash strategiyalari** // Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali. – 2022. – №3. – B. 45–59.
10. FAO. **Climate Change and Food Security in Central Asia.** – Rome: FAO, 2022.